

RIKSDAGENS PROTOKOLL

Nr 37

FÖRSTA KAMMAREN

1966

8—9 december

Debatter m. m.

Torsdagen den 8 december

Sid.

Svar på enkla frågor:

av herr Hübinette om resebidrag till anhörig vid värnpliktigs sjukdom	3
av herr Werner ang. rekryteringen av utländsk arbetskraft till Sverige	5
av fru Segerstedt Wiberg ang. remissförfarandet i visst fall ..	9
av herr Jansson, Paul, ang. dop och namngivning	11
av herr Svenungsson ang. viss information i TV	13
Meddelande ang. enkel fråga av herr Petersson, Erik Filip, ang. behovet av utländsk arbetskraft	15

Fredagen den 9 december

Svar på interpellationer:

av herr Nilsson, Ferdinand, om beskattning av vissa utlandsresor	16
av herr Skärman ang. vissa personalfrågor vid lantmäteristyrelsen	19
Svar på enkel fråga av herr Nilsson, Ferdinand, ang. program 3 i radio	22
Svar på interpellation av herr Hübinette ang. särskilda åtgärder för handikappade i samband med övergången till högertrafik..	25

Torsdagen den 8 december

Kammaren sammanträdde kl. 11.00.

Justerades protokollet för den 2 innevarande månad.

Om resebidrag till anhörig vid värnpliktigs sjukdom

Herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet ANDERSSON erhöll ordet för att besvara herr *Hübinettes* fråga om resebidrag till anhörig vid värnpliktigs sjukdom, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 2 december, och anförde:

Herr talman! Herr *Hübinette* har frågat mig, om jag är villig medverka till att medel ställs till förfogande såsom resebidrag för anhöriga till värnpliktiga som under längre tid tvingas vara intagna på sjukvårdsinrättning på avlägset belägen garnisonsort.

Behov av här aktualiserad art kan för närvarande tillgodoses på i huvudsak fyra olika sätt. Under anslaget Familjebidrag finns en post Särskild hjälpverksamhet till förmån för de värnpliktiga och deras familjer. Bidrag från denna post kan även avse resor för anhöriga till värnpliktiga. Vidare kan medel från anslagsposten Lån och bidrag till värnpliktiga i brådskande fall under anslaget Fritidsverksamhet komma i fråga. I några fall har Kungl. Maj:t efter framställning från försvarets civilförvaltning medgivit bidrag från anslaget Extra utgifter. Slutligen har från kungafonden Med folket för fosterlandet utbetalts bidrag för här avsett ändamål. I samtliga fall förekommer behovsprövning.

Något behov av särskilt anslag för ifrågavarande ändamål anser jag inte föreligga.

Herr **HÜBINETTE** (h):

Herr talman! Jag skall be att få tacka statsrådet Andersson för det svar jag har fått. Det kan ju vid ett första påseende verka ganska tillfredsställande att det så här på olika sätt kan utgå bidrag för dessa resor, men tittar man närmare på det finns det trots allt ganska stora brister i det hela. Statsrådet påpekar att man ur anslaget Familjebidrag kan få medel, men detta har väl av de myndigheter som handlägger detta tolkats så att det endast är de gifta värnpliktiga med familjebidrag som kan komma i åtnjutande härav, och flertalet värnpliktiga är trots allt ogifta.

Vad gäller den andra möjligheten, medel från anslagsposten Lån och bidrag, kan jag tala om för statsrådet Andersson att för Bodens vidkommande finns det 600 kronor disponibla. Jag har tagit reda på av resebyrån att det kostar 205 kronor tur och retur att resa till Boden. För närvarande ligger tusen ungdomar från stockholmsområdet uppe i Luleå- och Bodengarnisonerna, och då förstår man hur långt bidraget på 600 kronor räcker. Skall de anhöriga dessutom ta in på hotell och livnära sig under en eller ett par dagar kan medelstillgången inte vara särskilt tillfredsställande.

De andra punkterna är det väl inte så mycket att säga om. Det är besvärligt att söka anslag från kungafonden, och det tar lång tid att få pengar ur den. Det felaktiga i detta fall är väl att de militära myndigheterna eller kanske de civilanställda stabskonsulenterna inte har den hjälp de behöver för att hålla kontakt med de sjuka värnpliktiga. Jag nämnde att det var tusen ungdomar som kommit dit upp, och där finns ständigt så många här nerifrån. En stor del av dessa har själv-

Om resebidrag till anhörig vid värnpliktigs sjukdom

fallet många personliga problem. Det kan vara fråga om sjukdomar av olika slag, skilsmässor eller, som i det fall som har aktualiserats för mig, en långvarig sjukdom där vederbörande inte är transportabel. Under sådana förhållanden måste ju stabskonsulenterna ha möjlighet att hålla kontakt med vederbörande och hålla dem underrättade om alla utvägar som finns. Nu tror jag inte det finns några utsikter för dem att göra det på grund av att staberna är underbemannade och resurserna är otillräckliga, varför det kan inträffa att värnpliktiga och deras familjer aldrig får klart för sig att det går att göra på detta vis.

Jag har ett förslag till statsrådet Andersson. Jag tycker att man skulle kunna tänka sig att förutom de fria resor för värnpliktiga som riksdagen har fattat beslut om — fem per år; dessutom kan de få en resa till hemorten för enskilda angelägenheter — stabskonsulenterna skulle kunna befullmäktigas att av resebidragen skriva ut en biljett åt en anhörig i stället, så att förhållandet bleve det omvända. Detta vore väl lika angeläget som att ha resor för värnpliktiga till hemorten, om det skulle inträffa något trubbel där. Man skulle kunna vända på riktningen av resorna.

Det vore intressant att få veta om statsrådet Andersson skulle kunna medverka till någon förbättring, när han säger att något särskilt anslag inte behövs.

Herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Det förslag som herr Hübinette kommer med här skall vi överväga. Jag skall ordna så att försvarsutredningen, som bl. a. skall se till de värnpliktigas resor, överväger detta.

Jag anser inte att det behövs någon särskild anslagspost, men jag medger att herr Hübinettes fråga aktualiserar problemet om upplysning på denna

punkt till de värnpliktiga, möjligen också till personalvårdsorganisationen och över huvud taget att anhöriga bör känna till vart man skall kunna vända sig. I detta fall borde personalvårdsassistenterna och -konsulenterna kunna upplysa vederbörande anhöriga till värnpliktiga om att de skall vända sig till försvarets civilförvaltning eller till försvarsstabens personalvårdsbyrå, som förfogar över medel för dessa ändamål.

Under värnpliktstiden kan det inträffa en mängd händelser, t. ex. sådana som herr Hübinette här har nämnt, då bidrag måste kunna lämnas utöver dem som normalt utgår. Olika situationer kan uppstå, vilket kan göra det svårt att specificera anslagsändamålen i förväg. Det är därför som dessa anslag finns, av vilka bidrag sedan, efter behovsprövning, ganska fritt kan lämnas ut t. ex. till resor för anhöriga, föräldrar eller syskon. En mängd situationer kan tänkas inträffa där man bör kunna under relativt fria former lämna ut bidrag. Så sker också, men jag medger att det nuvarande systemet verkar krångligt. Framför allt bör kanske upplysning om vart man skall kunna vända sig ges mera allmänt. På den punkten skall vi undersöka, om det går att få till stånd en förändring till det bättre.

Herr HÜBINETTE (h):

Herr talman! Jag skall be att få tacka ytterligare en gång, nu för det senaste svaret som jag tyckte var särskilt positivt. Om det första inte var så helt klart och entydigt, så tyckte jag att det sista i stället vittnade om att statsrådet Andersson kommer att se över denna fråga.

Jag hoppas att det kommer att bli en tillfredsställande lösning på sikt.

Överläggningen ansågs härmed sluttad.

Ang. rekryteringen av utländsk arbetskraft till Sverige

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet JOHANSSON erhöll ordet för att besvara herr Werners fråga angående rekryteringen av utländsk arbetskraft till Sverige, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 25 november, och yttrade:

Herr talman! Herr Werner har frågat enligt vilka instruktioner representanter för svenska arbetsmarknads- och andra berörda myndigheter i utlandet rekryterar arbetskraft till Sverige.

Såsom framgår av proposition nr 52 till årets riksdag har arbetsmarknadsstyrelsen bemyndigats att organisera överföring av arbetskraft till Sverige. Innan överföring sker bör överenskommelse ha träffats med berörda svenska arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer om det antal arbetstagare som skall överföras och om deras fördelning på olika företag. Urvalet av sökande sker i samråd med respektive länders arbetsmarknadsmyndigheter.

Vi tar som bekant också emot flyktingar. Uttagningen av dessa sker i flyktingläger i olika länder på anmodan av Förenta Nationernas flyktingkommisarie. Det är denne som konstaterar huruvida flyktingstatus föreligger. Urvalet sker bland sådana flyktingar som uttryckt önskan om att få komma till Sverige. Representanter för arbetsmarknadsstyrelsen, medicinalstyrelsen, utlänningskommissionen och socialstyrelsen svarar i samråd med lägerledningen för uttagningen. Sjuka personer kan uttagas i den mån vård kan beredas dem här i landet. Några särskilda instruktioner därutöver har inte utfärdats.

Herr WERNER (k):

Herr talman! Jag tackar herr statsrådet Johansson för svaret på min fråga.

Bakgrunden till min fråga är, som alla förstår, de synnerligen uppseende-

väckande uppgifterna i en korrespondens till en svensk kvällstidning om gallringsreglerna vid rekrytering i europeiska flyktingläger av arbetskraft till vårt land. Inrikesministern har här i sitt svar redogjort för vilka myndigheter som sköter dessa uttagningar, men kärnfrågan kvarstår, nämligen hur instruktionerna är och vilka regler som tillämpas. Om tillämpad praxis överensstämmer med uppgifterna om en enögd politisk gallring — flyktingar från öststaterna bedöms såsom acceptabla men exempelvis inte en spanjor med pass som sökt sig undan förtryck eller hot, något som även gäller för greker och turkar, varvid korrespondentens frågor rakt på sak om en kommunistisk flykting avfärdas med hänvisning till sekretessen — måste jag, herr statsråd, dra följande slutsatser. För det första måste tydligare och klarare instruktioner utarbetas som utesluter en politisk och ideologisk diskriminering. För det andra bör utlänningskommissionen, som tycks ha den politiska gallringen som enda skäl till att den över huvud taget utnyttjas vid sidan om de andra myndigheterna i detta sammanhang, i första hand kopplas bort från uppgifterna med rekryteringen av arbetskraft till Sverige både i flyktinglägren och eventuellt i andra sammanhang. I andra hand bör denna överflödiga kommission avskaffas som den kristidsföreteelse den är.

Jag vill, innan jag gör ytterligare kommentarer med anledning av detta svar, hemställa till herr statsrådet att han upplyser om hur han ser på dessa slutsatser.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Herr Werner har ställt en fråga på vilken jag har gett ett svar. Han utvidgar sedan i sina kommentarer frågeställningen och återoppar en korrespondens till en kvällstidning. Vi har hört med den som blivit intervjuad, och han hävdar att tidningen inte har återgett hans uttalanden på ett korrekt

Ang. rekryteringen av utländsk arbetskraft till Sverige

sätt. Att efter dessa besked ta upp en ingående diskussion om vad som har publicerats i tidningen, anser jag vara orimligt.

Herr Werner, som tydligen med uppmärksamhet följer kvällstidningarna, hade kanske också tillfälle att i samma tidning ta del av några besked som lämnades av herr Ingvar Jönsson från utlänningskommissionen. Han säger bland annat följande: »Det avgörande vid uttagningarna är flyktingskapet. Flyktingens nationalitet saknar betydelse. Uttagningarna sker i samarbete med Förenta Nationernas flyktingkommissariat. Flyktingarna har i alldeles övervägande antalet fall varit medborgare i länder i Östeuropa med kommunistisk regim. I den mån flyktingar av de i Eder fråga angivna nationaliteterna presenterats, har de behandlats likvärdigt med övriga flyktingar.» »Den omständigheten», säger han vidare, »att en flykting är medlem i ett kommunistiskt parti eller har kommunistisk samhällsuppfattning och som sådan är motståndare till sitt hemlands regim utgör icke något hinder för uttagning.»

Detta är ett klart besked från en tjänsteman i utlänningskommissionen. Vid ett samtal som vi haft från departementet säger herr Jönsson vidare att kommissionen inte för något register över utlänningsarnas politiska hemvist. Med de här beskederna borde frågeställningen om ett påstått uttalande om att kommunister avvisats kunna vara ur världen.

Sedan vill jag bara tillägga att när vi uppmärksammat vår invandringspolitik och då även flyktingpolitiken, finns det väl all anledning att också konstatera att vi årligen under de senaste fem—sex åren, och kanske ännu längre tillbaka, tagit in cirka 1 000 flyktingar. Under vissa år har vi tagit emot speciella grupper av sjuka människor från flyktinglägren. Det är en humanitär insats som vi inte har anledning att skryta med i och för sig

men som vi då och då åtminstone bör kunna göra oss själva påminta om. Denna flyktingintagning har skett och sker, som jag sagt tidigare, i fullt samförstånd med de myndigheter som svarar för flyktinglägren.

Herr WERNER (k):

Herr talman! Skall jag fatta herr statsrådets svar så, att det inte sker någon politisk diskriminering? Jag är inte helt övertygad om detta. Jag kan inte förstå varför den svenska utlänningskommissionen behöver vara med när det gäller dessa frågor.

Det är väl ändå så, herr statsrådet, att den svenska utlänningskommissionens meriter inte är lysande vare sig när det gäller förpassningsärenden eller när det gäller att behandla visumansökningar för kulturpersonligheter från s. k. öststater. Skulle det inte vara — om jag fattar herr statsrådets svar rätt — ett utmärkt sätt att komma ifrån den skönhetsfläck som heter utlänningskommissionen genom att överföra denna instans nödvändiga funktioner på andra organ? Ingen skulle missförstå de verkliga skälen för en sådan åtgärd. De exempel som har varit anledningen till min enkla fråga har gett ytterligare belägg, tycker jag, för att utlänningskommissionen i det här sammanhanget inte har någon funktion att fylla.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Herr Werner går nu egentligen från sin ursprungliga fråga, som bygger på en artikel om att kommunister har avvisats. En tjänsteman i utlänningskommissionen säger att detta är fel. Därmed har ju ändå herr Werner fått svar på sin väsentligaste frågeställning, men då går han vidare till ett allmänt resonemang om utlänningskommissionen. Det är klart att det skulle vara av intresse med en sådan diskussion.

Ang. rekryteringen av utländsk arbetskraft till Sverige

Utlänningskommissionen är ett organ som tillkom under krigstiden. Det kan övervägas om de arbetsmarknadspolitiska skäl som kan föranleda en ökad invandring skulle kunna tillgodoses på ett enklare sätt om den polisiära myndigheten skulle ta över uppgiften. Detta är föremål för utredning, och vi får avvakta resultatet av denna utredning för att slutgiltigt kunna ta ställning. Men låt mig säga så mycket att det här är ett utomordentligt svårt område, och jag vågar nog också hävda att det inte alltid är så, att utlänningskommissionen har haft fel, och inte heller så, att all den kritik som riktats mot utlänningskommissionen har varit berättigad. Om vi skulle ta upp en sådan debatt, skulle vi behöva gå in på konkreta fall, där vi kanske i vissa avseenden finge lämna en annan redovisning än den som har blivit offentliggjord. Det kanske också skulle ställa utlänningskommissionens göranden och låtanden i en något annorlunda dager.

Som jag redan sagt: hur vi i framtiden skall lägga upp utlänningspolitiken får vi tillfälle att bedöma, när förslaget från den pågående utredningen föreligger. Tills vidare måste såväl utlänningskommissionen som arbetsmarknadsmyndigheten arbeta med utgångspunkt från utlänningslagens 19 och 29 §§, där det talas om på vilka grunder en avvisning kan ske. Det kan enligt utlänningslagens 19 § vara befogat att sätta stopp för en invandring på grund av att vederbörande saknar erforderliga medel för sin vistelse här eller att det kan antagas att han inte kommer att ärligt försörja sig. Vidare kan han avvisas om han tidigare inom eller utom Sverige blivit dömd till frihetsstraff och han kan misstänkas fortsätta brottslig verksamhet. Det finns en rad andra liknande omständigheter som är klart angivna i utlänningslagen. Vill vi något annat, får vi ändra denna lagstiftning, som ju är grunden för myndigheternas handläggning av dessa frågor.

Jag är, ärade kammarledamöter, litet

tveksam om huruvida riksdagen verkligen skulle vara beredd att ändra på förutsättningarna för en bedömning av en del av de personer som skall medges invandra till vårt land. Bedömningen gäller i första hand en eventuell brottslig verksamhet. Det är det kriteriet som tages upp före avgörandet.

Herr WERNER (k):

Herr talman! Jag skall inte utvidga debatten om utlänningskommissionen, men det är uppenbart att kommissionen i det här sammanhanget spelar en viss roll — en roll som kanske inte alltid är hedrande för vårt land.

Beträffande kritiken mot utlänningskommissionen vill jag inte heller förlänga det resonemanget, men uppenbart är väl att kritiken varit berättigad kanske till och med i de flesta fall.

I övrigt är vi överens om att det i första hand är de arbetsmarknadspolitiska frågorna som skall vara avgörande.

Statsrådet talar om kommunister, men nu är det ju inte bara kommunister som flyr exempelvis från Spanien. Det kan ju vara personer som har en annan uppfattning också. Jag noterar emellertid statsrådets senaste inlägg som något mera positivt än det svar jag fick från början.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Låt mig bara till slut upprepa vad jag senast sade. Utlänningskommissionen har medverkat till att de cirka 1 000 flyktingar, som vi på senare tid årligen hämtat ur flyktinglägren, också fått tillfälle att stanna här.

Herr talmannen anförde nu, att herr *Andersson, Torsten*, begärt ordet för att delta i den pågående överläggningen, och tillsporde kammaren, huruvida den ville besluta att för tillfället upphäva den i § 20 mom. 4 tredje stycket i ordningsstadgan för kammaren

Ang. rekryteringen av utländsk arbetskraft till Sverige

stadgade inskränkningen i yttranderätten.

Härtill svarades ja.

Herr talmannen lämnade härefter ordet till herr ANDERSSON, TORSTEN, (cp), som yttrade:

Herr talman! Jag är fullt medveten om att min inblandning i denna fråga kan anses mindre lämplig, men jag har av herr Werner blivit beskylld för att vara ohederlig, och det är, herr talman, faktiskt mer än jag kan tåla.

De som sitter i utlänningskommissionen har ett uppdrag att avgöra de viktiga frågor det här gäller. Vi har, som statsrådet här har påpekat, en lag att följa. Följer man inte den lagen så är man lagöverträdare, men den lagen skall vi behandla med all den varsamhet som man kan kräva av svenskar i detta sammanhang. Jag vill, herr talman, gärna försäkra att de ledamöter som sitter i utlänningskommissionen var och en från sina utgångspunkter har försökt att behandla lagen med all den varsamhet och den hänsyn som är möjlig. För mig har det som parlamentariker i nämnden alltid varit angeläget att tillämpa de mest humana synpunkter vid behandlingen av utlänningsfall. Det finns emellertid fall, där vi tyvärr inte kan lämna den motivering som vore önskvärd med hänsyn till sekretess och annat. I dessa fall har man måst överge vår i allmänhet humana syn på dessa människor därför att de själva har satt de möjligheterna ur spel.

Jag skall inte gå in på varför vi över huvud taget har en utlänningskommission, men det är väl alldeles uppenbart att om vi på något sätt från vårt land vill hålla människor som inte är önskvärda här måste vi ha någon form av kontroll och insyn. Detta är utlänningskommissionens uppgift. Jag kan aldrig, herr talman, minnas att någon av oss någon gång som skäl för en avvisning av en människa som är i behov

av vårt lands skydd och omsorg har åberopat politiskt hemvist. Den omständigheten faller utanför alla sådana gränser, ty en människa i nöd, en människa i prövningar är i alla fall ingenting annat än en människa, en behövande, hon må sedan vara av den ena eller andra politiska uppfattningen.

Vi har haft offentlig prövning av vårt arbete. Den sker givetvis kontinuerligt från de organ som är satta att kontrollera svensk statsverksamhet. Riksdagens ombudsman har varit inkopplad. Han har efter utredning kunnat påvisa att kommissionen har handlat som lag och förordning föreskrivit och att vi har tagit tillbörlig hänsyn.

Jag vill gärna säga att vi har försökt och att vi kommer att försöka, trots alla angrepp som riktas mot oss och trots alla påståenden om ohederlighet och annat, att handla såsom lag och gott samvete föreskriver. Det är omänskligt över huvud taget att begära något annat. Dessutom finns den möjligheten, om kommissionen ledamöter inte längre har allmänt förtroende, att de kan ersättas med andra. Det har, herr talman, varit frestande många gånger att stiga upp och säga att nu vill jag inte vara med längre därför att jag inte har satt mig här för att vara spottkopp åt offentligheten. Vi har funnit att vi har en sak att bevaka som är angelägen och att det är att arbeta i humanitetens och den goda viljans tecken. Denna linje vill vi inte släppa, även om de som inte förstår saken har en uppfattning som går ut på att beröva oss vår heder och ära.

Herr WERNER (k):

Herr talman! Jag vill helt kort tillbakavisa beskyllningarna från herr Torsten Anderssons sida för ohederlighet. De får stå för hans räkning. Jag skall gärna återkomma med en fråga, där vi får tillfälle att enbart behandla utlänningskommissionens verksamhet.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Herr talmannen tillkännagav, att herr Svenungssons under punkten 3 å föredragningslistan omförmälda enkla fråga komme att besvaras av herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet Palme efter det en inom andra kammaren pågående debatt vore avslutad.

Ang. remissförfarandet i visst fall

Herr statsrådet och chefen för civildepartementet GUSTAFSSON erhöll ordet för att besvara fru *Segerstedt Wibergs* fråga angående remissförfarandet i visst fall, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 1 december, och anförde:

Herr talman! Fru Segerstedt Wiberg har frågat, om jag vill säga av vilket skäl Svenska tidningsutgivareföreningen och Svenska journalistförbundet inte beretts tillfälle att yttra sig om den promemoria angående offentlighet och sekretess vid psykologiska undersökningar i allmän verksamhet, som utsänts på remiss.

Som svar vill jag anföra följande.

Över promemorian har bland andra Publicistklubben och TCO beretts tillfälle att yttra sig.

Att Publicistklubbens mening framstått som särskilt angelägen att inhämta beror på att klubben enligt sina stadgar har att offentligen företräda svenska pressen i alla gemensamma angelägenheter, som inte på grund av sin ekonomiska eller tekniska natur has om hand av särskilda organisationer. Det är vidare Publicistklubben som utfärdar de så kallade sedereglerna för god journalistik. Jag ansåg därför Publicistklubben vara den organisation som i denna fråga på ett representativt sätt företräder pressens samlade intressen.

Ang. remissförfarandet i visst fall

I den mån man vill göra gällande att promemorian kan ha samband med journalistens yrkesutövning vill jag fästa uppmärksamhet på att journalistförbundet som medlem i TCO kunnat genom sin huvudorganisation bevaka de fackliga aspekter på frågan, som eventuellt kan finnas.

De tre pressorganisationerna har vidare en samarbetsnämnd för gemensamma frågor, i vilken saken kunnat behandlas, om så erfordrats.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Gustafsson för svaret. Det gäller ju här den s. k. instrumentella sekretessen, som redan har diskuterats ganska mycket. Det förslag som har remitterats har väl uppkommit efter en kontrovers, där regeringsrätten sagt att testmaterialet — i detta fall alltså själva instrumentet — skall vara offentligt. Riksdagen tog ju upp problemet förra året och sade då att det borde bli föremål för en ingående prövning.

Här i landet har vi ett mycket väl genomarbetat remissförfarande. Det förefaller mig dock som om förslaget har skickats ut med mycket kort remisstid. Förslaget har remitterats till 34 organisationer. Jag tycker nog att man genom urvalet av organisationer har fått en viss ensidighet. Det är denna ensidighet som har föranlett min fråga.

Jag tror inte att man kan utgå ifrån att Publicistklubben verkligen kan svara för hela den offentliga sidan. Det är riktigt, såsom statsrådet sade, att det står i Publicistklubbens stadgar att klubben skall »företräda svenska pressen i alla gemensamma angelägenheter». Men som första punkt i stadgarna står att det framför allt är i kulturella frågor som Publicistklubben skall företräda pressen. Statsrådet känner kanske inte till att Journalistförbundet aldrig har accepterat, att Publicistklubben företräder förbundet i sådana här frågor. Det är dock väl känt av pressens folk.

Ang. remissförfarandet i visst fall

I sitt svar säger statsrådet vidare att TCO skulle ha kunnat svara för Journalistförbundet. Det förfarandet brukas såvitt jag känner till aldrig, åtminstone inte av justitiedepartementet, som har låtit Journalistförbundet yttra sig i sådana här frågor. TCO kan givetvis inte företräda Tidningsutgivareföreningen.

Frågan om man skall hemligstämpla — inte det bearbetade materialet eller svaren, vilket inte heller någon har ifrågasatt — utan själva formulären är något som i hög grad angår pressen i dess vardagsarbete. Jag tror därför att det, om man hade velat få en verkligt allsidig belysning, hade varit av stort värde om pressens samtliga organisationer givits tillfälle att yttra sig.

Då justitiedepartementet skickar ut sådana här frågor på remiss, brukar både Tidningsutgivareföreningen och Journalistförbundet få yttra sig. Jag ber också, herr talman, att få påpeka att Publicistklubben i sitt remissvar har anmärkt på att endast klubben har tillfrågats. Publicistklubben säger: »Trettio-tre instanser har beretts tillfälle att avge remiss om den föreslagna lagändringen; men av pressens tre huvudorganisationer, Publicistklubben, Svenska Journalistförbundet och Svenska Tidningsutgivareföreningen, är det enbart den förstnämnda som blivit remissinstans. Publicistklubben vill inte underlåta att uttrycka sin förvåning över detta tillvägagångssätt. Det framlagda sekretessförslaget har ju stor betydelse för pressen i sin helhet och det torde vara av vikt, att få frågan allsidigt belyst genom svar från samtliga pressens organisationer.»

Herr statsrådet GUSTAFSSON:

Herr talman! Jag skall inte ta upp någon längre polemik med fru Segerstedt Wiberg i den här frågan. Fru Segerstedt Wiberg säger att Journalistförbundet inte vill erkänna Publicistklubben som företrädare för förbundets intressen, men det är väl interna för-

hållanden som jag inte har någon anledning att lägga mig i. Det står ändå i Publicistklubbens stadgar att klubben är ett organ som skall företräda den svenska pressen i alla gemensamma angelägenheter som inte på grund av sin ekonomiska eller tekniska natur has om hand av särskilda organisationer, och detta är ju, såvitt jag begriper, en sådan fråga som allra bäst passar Publicistklubben. Det är fråga om en lagstiftning, och hur denna lagstiftningsfråga skulle kunna ha ett mera speciellt intresse för Journalistförbundet än för Publicistklubben har jag svårt att fatta.

Som fru Segerstedt Wiberg sade, har promemorian skickats ut på remiss till ett stort antal myndigheter, och ett stort antal organisationer har haft tillfälle att framföra sin mening i ärendet. Om det nu hade förelegat ett speciellt intresse hos Journalistförbundet i det här ämnet, tänker jag mig att det hade varit möjligt för förbundet att framföra sina synpunkter via TCO, där ju förbundet är medlem. Det är ganska vanligt att ärenden remitteras till huvudorganisationerna, som i sin tur inhämtar sina medlemsorganisationers mening.

Herr talman! Det är inte alls fråga om att försök åstadkomma en lagstiftning så att säga i smyg. Remissförfarandet ger väl ändå vid handen att det har skett en mycket omfattande och allvarlig prövning av den tilltänkta lagen. Jag tycker därför att den kritik som fru Segerstedt Wiberg framför i det här sammanhanget inte är så särskilt väl motiverad.

Fru SEGERSTEDT WIBERG (fp):

Herr talman! Jag kan hålla med statsrådet om att min fråga skulle ha varit föga välmotiverad om jag antytt att det var en lagstiftning i smyg. Det har jag givetvis inte alls gjort — jag har inte drömt om att man skulle vilja ha någon lagstiftning i smyg. Men jag har tänkt mig att man skulle vilja ha frå-

gan så allsidigt belyst som möjligt, och därför har jag beklagat att inte Journalistförbundet och Tidningsutgivareföreningen givits tillfälle att yttra sig. Som regel är faktiskt dessa två organisationer remissinstanser i sådana här sammanhang, därför att de mer än Publicistklubben sysslar med tryckfrihetsrättsliga problem. Jag tror som sagt att det är anledningen till att Publicistklubben har anmärkt på att de två organisationerna inte blivit tillfrågade; självfallet kan inte statsrådet känna till deras inbördes förhållanden mer ingående.

Det är klart att TCO kunde ha skickat ärendet till och fått ett uttalande från Journalistförbundet, men jag skulle tro att detta inte skett av den enkla orsaken att TCO utgått från att Journalistförbundet givits tillfälle yttra sig. Därtill kommer att tiden i detta fall var mycket knapp.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. dop och namngivning

Herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet KLING erhöll ordet för att besvara herr *Paul Janssons* fråga angående dop och namngivning, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 1 december, och yttrade:

Herr talman! Herr Paul Jansson har frågat mig om jag anser att nuvarande bestämmelser om krav på dop i vissa fall i samband med namngivning av barn är förenliga med religionsfriheten. Som svar får jag anföra följande.

Namnlagens huvudregel om barns förnamn går ut på att barn skall ges förnamn inom sex månader efter födelsen. Har denna s. k. primära namngivning inte skett vid dop inom svenska kyrkan, skall namngivningen anmälas till kyrkobokföraren av vårdnadshavaren. Med hänsyn till det allmänna intresset av namnstabilitet fordras i

Ang. dop och namngivning

princip särskilda skäl för att ytterligare förnamn därefter skall få ges åt barn. Frågan prövas av namnmyndigheten. Men lagstiftaren har också beaktat att dopet av hävd har varit förknippat med förnamngivning. Lagen medger därför att förnamn får kompletteras vid dop eller motsvarande religiös förrättning som äger rum efter den primära namngivningen.

Det kan visserligen enligt min mening inte göras gällande, att den ordning jag nu har redogjort för är oförenlig med religionsfriheten. Därmed är dock inte sagt att ett system för namngivning som gör åtskillnad mellan olika kategorier av medborgare efter deras religionstillhörighet är helt invändningsfritt från allmänna synpunkter, låt vara att praktiska hänsyn kan tala för systemet. Frågan synes emellertid inte vara av sådan principiell eller praktisk betydelse att det finns skäl att nu överväga en ändring av gällande bestämmelser.

Herr JANSSON, PAUL, (s):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framföra ett tack för detta svar.

Min enkla fråga föranleddes av en i pressen bekantgjord händelse, då en familj inte fick möjlighet att ge sitt barn ett tredje namn med mindre än att barnet döptes; familjen var principiell motståndare till barndop på grund av sin anslutning till en frireligiös trosbekännelse. Statsrådet medger att det gällande systemet för namngivning inte är helt invändningsfritt från rent allmänna synpunkter.

Nu kan det för all del sägas att denna fråga inte är av så stor betydelse. Jag anser emellertid att den ur religionsfrihetssynpunkt ändå har en viss räckvidd. Jag syftar på det förhållandet att man för att kunna komplettera ett namn skall tvingas att delta i en religiös kulthandling som i detta fall skulle leda till att vederbörande barn upp-

Ang. dop och namngivning

tas som medlem i svenska kyrkan, oak-
tat att föräldrarna är motståndare till
detta.

Nu finns det visserligen en annan
möjlighet att på administrativ väg få
göra ett namntillägg, nämligen genom
en ansökan hos patent- och registre-
ringsverket om tillstånd att få lägga till
ett namn, men det är förenat med vissa
ekonomiska uppoffringar. En sådan an-
sökans kostar visserligen bara 50 kro-
nor, men den som gör ansökan vet ju
inte om denna ekonomiska uppoffring
ger någon utdelning eftersom det inte
är säkert att framställningen om att få
lägga till ett namn kommer att bifallas.

Jag tycker att de nu gällande bestäm-
melserna är stötande ur religionsfri-
hetssynpunkt. Skulle man inte kunna
överbäga att på annat sätt, t. ex. genom
en begränsning i tiden, kunna klara
denna fråga. Jag vet inte om uppslaget
är särskilt väl genomtänkt. Det skulle
kanske kunna tänkas att en sådan
skriftlig namnanmälan då dop ej före-
kommer skulle kunna betraktas som
preliminär under viss tid för att sedan
bli definitiv. Vederbörande skulle då
ha möjlighet att göra kompletteringar
under tiden. Därefter skulle det enligt
min mening inte ens hjälpa med barn-
dop i svenska kyrkans hägn för att få
en ändring till stånd.

Jag vet som sagt inte om uppslaget
är särskilt bra, men det skulle ändå in-
nebära en möjlighet att komma till rätta
med de felaktigheter som det nuvaran-
de systemet innebär ur religionsfrihets-
synpunkt.

Jag vill än en gång tacka statsrådet
för svaret, även om det tyvärr inte i
sin utformning ger någon större för-
hoppning om en ändring på denna
punkt, i varje fall inte inom en snar
framtid.

Herr statsrådet KLING:

Herr talman! Jag vill bara rätta till ett
litet missförstånd som herr Paul Jans-
son gjorde sig skyldig till när han sade

att denna frireligiösa familj för att
kunna ge barnet ytterligare ett förnamn
skulle tvingas att genom dop i svenska
kyrkan få barnet upptaget i statskyr-
kan. Det förhåller sig inte alls så. La-
gen talar om »dop eller motsvarande
religiös förrättning». Det talas i detta
sammanhang inte alls om statskyrkan.
Det enda sammanhang i vilket statskyr-
kan förekommer är då det sägs att om
dop inte sker inom svenska statskyrkan
så skall vårdnadshavaren anmäla
namngivningen till kyrkobokföraren.
Sker dopet i svenska kyrkans regi, är
dopförrättaren skyldig att göra denna
anmälan. I övrigt nämns över huvud
taget inte statskyrkan. När det gäller
religiösa samfund där barndop över
huvud taget inte förekommer är man
däremot tvungen att gå till namnmy-
ndigheten för att få ytterligare namn.

Om vi ser på just det fall som herr
Jansson åsyftade tror jag — att döma
av uppgifter i pressen — att någon risk
inte förelåg att de 50 kronorna offrats
förgäves.

Herr JANSSON, PAUL, (s):

Herr talman! Jag kanske uttryckte
mig litet vårdslöst, ty statsrådet miss-
förstod mig i detta sammanhang. Jag
menar naturligtvis inte att de på något
sätt var tvingade att begagna svenska
kyrkan för att få saken ordnad, utan
det var ett uttryck för de svårigheter
som föreligger att få en ändring till
stånd, varigenom min formulering kan-
ske blev litet olycklig.

A andra sidan vet vi att det finns
människor som inte bekänner sig till
något som helst trossamfund och som
inte skulle kunna tänka sig att utsätta
sina barn för någon kulthandling alls.
Då kvarstår ju, oavsett om det är i
svenska kyrkans hägn eller i något an-
nat trossamfunds, detta missförhållan-
de ur religionsfrihetssynpunkt. Stats-
rådet torde väl inte kunna förneka att
så är fallet. Det är ur den synpunkten
som jag ansåg det angeläget att man

skulle kunna reglera denna fråga på något annat sätt, så att vederbörande inte skall behöva komma i konflikt med sin religiösa övertygelse.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren nu, kl. 11.51, att — för att bereda herr statsrådet Palme tillfälle att, när debatten i andra kammaren så tillåte, lämna ovan berört svar på enkel fråga — ajournera sina förhandlingar till kl. 12.00.

Kammarens förhandlingar återupptogs kl. 12.00.

Ang. viss information i TV

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **PALME** erhöll ordet för att besvara herr *Svenungssons* fråga angående viss information i TV, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 24 november, och anförde:

Herr talman! Herr Svenungsson har frågat mig, om jag vill vidta åtgärder för att förhindra att icke objektiva informationer lämnas i TV. Samtidigt som jag beklagar att mitt svar blivit något försenat på grund av aktivitet i medkammaren, vill jag uppläsa detta svar.

Kungl. Maj:t har utsett ett särskilt organ, radionämnden, med uppgift att pröva i vad mån Sveriges Radio handhar programverksamheten i överensstämmelse med de riktlinjer, som anges i gällande överenskommelse mellan staten och Sveriges Radio angående rundradions programverksamhet. Den som anser, att Sveriges Radio i något program inte följt angivna riktlinjer, kan göra anmälan därom till radionämnden.

Ang. viss information i TV

Herr **SVENUNGSSON** (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Palme för svaret på min fråga. Statsrådet är tydligen en mycket upptagen man — därav dröjsmålet med frågans besvarande.

Objektivitetskravet, när det gäller samhällsinformation i våra massmedia, är en väsentlig fråga. Som ett exempel på bristande saklig information vill jag omnämna ett TV-program den 15 november i år med rubriken »Jag vill skiljas». Programmet presenterades som »konsumentupplysning» angående skilsmässor. Under detta program kan tydligen inrymmas vad som helst. Publikens delgavs en högst tendentiös beskrivning av vilka medlare som finns att tillgå. Man fick ett starkt intryck av att det »gjordes reklam» endast för en kategori medlare — de borgerliga. Stockholms telefonkatalog togs till hjälp, och inte heller landsbygden glömdes bort utan där hänvisades till kommunalkontoren. Först i andra och sista hand, rent parentetiskt, omtalades att om man önskade en präst kunde man vända sig till pastorexpeditionen. Man fick ett bestämt intryck av att denna utväg var högst ovanlig. I verkligheten är det precis tvärtom!

Enligt min mening var den information som lämnades varken saklig eller objektiv. I giftermålsbalkens 14 kap. § 1 sägs nämligen, »att makarna äge påkalla medling av präst i svensk församling o. s. v.». Först i § 2 sägs att även kommunal medlare kan utses, om behov av sådan finns. Det var emellertid endast en kommunal medlare som intervjuades i programmet. Prästen var tydligen helt ovidkommande i sammanhanget. Medlingen framställdes vidare som en formalitet — som någonting tämligen meningslöst, men giftermålsbalkens 14 kap. § 3 innehåller kategoriska stadganden, när det gäller medling.

Från kommunalt medlarhåll har man också starkt reagerat mot programmets nedvärdering av medlarens uppgift.

Ang. viss information i TV

Kravet på objektivitet ingår i en överenskommelse mellan statsmakterna och Sveriges Radio, något som också statsrådet anför i sitt svar. I själva målsättningen ingår en allsidig belysning av de skiftande företeelserna i samhället. Statsrådet har i annat sammanhang, till vilket riksdagen återkommer, som sin mening klart givit till känna, att våra massmedia, som skall verka i samhällets tjänst, skall inta en oavhängig hållning till olika åsiktsriktningar, och enligt min mening kan inte kravet på objektivitet uttryckas bättre.

Jag är medveten om radionämndens övervakande uppgift i detta sammanhang, och statsrådet hänvisar också till radionämnden i sitt svar. Men, vi vet att det är en kontroll i efterhand. Det är inte omotiverat att objektivitetskravet åtminstone *någon gång* kommer in i en skarpare belysning, till exempel här i riksdagen.

I en motion till denna riksdag, inom parentes från partihåll som står statsrådet nära, uttrycks önskemål, att riksdagen inte endast tar ställning till ekonomi och administration, när det gäller Sveriges Radio, utan också ger till känna sin syn på programverksamheten.

Jag tackar än en gång för svaret.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Jag har mångfaldiga gånger i båda kamrarna — i enlighet med vad som anges i den radiolag som föreligger till behandling av riksdagen — slagit fast kravet på att Sveriges Radio skall vara opartisk, men jag har aldrig drömt om att såsom regeringsledamot kontrollera det enskilda programmet och avgöra, huruvida det kan sägas uppfylla detta krav.

Jag tror det vore mycket olyckligt om vi genom votering i riksdagen skulle försöka fastslå den saken som ett försök att lösa problemet. Jag tror att den enda tänkbara vägen är att skapa särskilda organ för övervakning av objektiviteten, till vilka man kan vända sig.

Av det skälet har ju radionämnden tillkommit, och som herr Svenungsson vet har vi föreslagit en viss effektivisering av radionämndens arbete i den proposition som nu behandlas av riksdagen.

Programmet »Jag vill skiljas» är just anmält för radionämnden. Med denna upplysning vill jag skiljas från herr Svenungssons fråga!

Herr SVENUNGSSON (h):

Herr talman! Jag begär inte att statsrådet skall följa *alla* program i TV — det skulle vara en outhärdlig prövning, så som många program är utformade! Men jag menar att statsrådet som statsmakternas främste företrädare på detta område skulle ha möjlighet att inskräpa objektivitetskravet, när det gäller våra massmedia.

Jag förstår, att vi inte har möjlighet att här i riksdagen debattera enskilda program, men *objektivitetsprincipen* har vi anledning att debattera. Det program, som jag refererade anförde jag som *ett* exempel på bristande objektivitet.

Statsrådet gör inte intryck av vankraft i andra sammanhang. Här är ett tillfälle till aktivitet, ett tillfälle att inskräpa vikten av objektivitet.

Jag vill till sist säga, att man kan fordra av våra massmedia att de utnyttjar sin frihet — den frihet som vi är eniga om att de skall ha — under ansvar.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Herr Svenungsson vill tydligen inte skiljas från frågan — vi kanske får lov att tillkalla herr talmanen som medlare så småningom.

Vi är ju överens om att vi skall inskräpa objektivitetskravet och kravet på opartiskhet. Vi bör också vara eniga om att det icke kan vara statsmakternas sak — vare sig genom kommunikationsministern eller ens genom riksdagen.

gen — att fastställa det enskilda programmens större eller mindre objektivitetsgrad.

Lika illa vore det — det fanns en antydan om det hos herr Svenungsson — om jag i särskilt upprörande fall av bristande objektivitet skulle ingripa personligen i Sveriges Radios utformning av programmen. Den tanken är mig helt främmande. Då skulle man nämligen rubba på en avgörande princip på detta område. Sådana ingripanden *vill* och *kan* jag icke göra, och jag hoppas att det aldrig kommer att inträffa att någon regeringsrepresentant gör det. Men vi skall slå vakt om principen. Vi har tillskapat särskilda organ, som skall se till att denna princip tillämpas i verkligheten, men längre skall vi från statsmakternas sida inte sträcka oss.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Upplästes följande till kammaren inkomna

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och herrar vice talmän i riksdagens första kammare samt de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte dem tillsätta befattningshavare hos kammaren, den 7 december 1966.

Fortsatt ledighet för sjukdom beviljades kanslisten, tillika registratorn Leo Moks för tiden 6—19 december 1966 och förordnades kanslisten (kansliskrivaren) fru Gertie Göransson till vikarie för Moks under samma tid.

Ledighet för sjukdom beviljades stenografen hos kammaren Lars Nilsson för tiden 6—16 december 1966 och för-

Meddelande ang. enkel fråga
ordnades till vikarie för Nilsson under nämnda tid reservstenografen Kerstin Eiderfors.

I anledning av att 30 § riksdagsstadgan med bestämmelser om rätt för kanslitillsättarna att tillsätta befattningshavare hos kammaren upphävts genom riksdagens beslut den 23 november 1966 att bifalla vad sammansatta konstitutions- och bankoutskottet i betänkande nr 2 därom hemställt, och då förnyad sådan befogenhet enligt samma beslut gäller först fr. o. m. den 1 januari 1967, beslöto herrar deputerade att hos kammaren hemställa om godkännande av de beslut herrar deputerade enligt ovan fattat.

Är och dag som ovan.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Kammaren beslöt, på framställning av herr talmannen, att godkänna de beslut kanslitillsättarna sålunda fattat samt att lägga förevarande protokoll till handlingarna.

Meddelande ang. enkel fråga

Meddelades, att jämlikt § 20 i kammarens ordningsstadga följande enkla fråga denna dag framställdes av herr *Petersson, Erik Filip*, (fp) till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet: »Hur stort behov av utländsk arbetskraft anser Statsrådet föreligger i det nu aktuella arbetsmarknadsläget?»

Kammarens sammanträde avslutades kl. 12.10.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Fredagen den 9 december

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Om beskattning av vissa utlandsresor

Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet STRÄNG, som tillkännagivit, att han hade för avsikt att vid detta sammanträde besvara herr *Ferdinand Nilssons* interpellation om beskattning av vissa utlandresor, erhöll ordet och anförde:

Herr talman! Herr Nilsson i Kungängen har i interpellation till mig återkommit till frågan om att genom beskattning, skärpta valutabestämmelser eller andra åtgärder dämpa det växande utflödet av valuta genom lyxresor eller andra icke nödvändiga resor utomlands.

Jag håller med interpellanten om att det stora och växande underskottet på vår turistbalans är besvärande i dagens allmänna betalningsbalanssituation. De skäl, som jag angav i mitt svar till herr Nilsson i våras, för att jag inte då övervägde några särskilda åtgärder riktade mot s. k. lyxresor, gäller emellertid även i dag.

Våra internationella åtaganden, som för övrigt inte är mer generösa än flertalet andra utvecklade industriländers, lämnar mycket litet utrymme för restriktioner gentemot löpande betalningar, till vilka ju våra turistutgifter utomlands räknas. Herr Nilsson åberopar artikel VII i valutafondens stadga, som sägs ge vissa möjligheter till sådana åtgärder. Det är här emellertid fråga om ett missförstånd från interpellantens sida. Den åberopade bestämmelsen avser det fall när valutafonden uttömt sin behållning av en viss valuta. I denna situation, som kan tänkas endast vid en svår störning i det inter-

nationella betalningssystemet, kan fonden förklara valutan i fråga för »knapp», varefter medlemsländerna kan införa restriktioner mot valutan. Denna bestämmelse, som aldrig har tillämpats, saknar alltså all betydelse i detta sammanhang.

Som jag också anförde i mitt tidigare interpellationssvar synes vidare de praktiska och principiella problem, som sammanhänger med nödvändiga effektivitets- och rättvisekrav, resa hinder för ingripanden av det slag interpellanten efterlyst. Mot denna bakgrund kan jag därför i dag inte lämna herr Nilsson något annat svar än i våras.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern för det svar han har avgivit. Det ger mig dock tillfälle att ytterligare analysera problemet.

Jag konstaterar att i Departement och Nämnder, utgiven av statens upplysningsbyrå i början av detta år, säger finansministern att det gäller att medverka till att den nu negativa bytesbalansen vändes i sin motsats. Han hänvisar till åtgärder inom näringslivet för att åstadkomma detta. Vi måste lugna ned vår något för höga aktivitet och efterfrågan, så att vi inte själva konsumerar en stor del av vår varuproduktion, säger han. Vi behöver inrikta vår politik så att bytesbalansens procentsiffror byter plats och vi får en positiv i stället för negativ balans.

Detta tycker jag är väldigt bra sagt. De allmänna principerna för finansministerns grepp på sina uppgifter har gärna i mig haft en beundrare. Men jag förstår inte varför just denna del — den om turistbalansen — skall väl-

la sådana förskräckliga svårigheter. Det är ju i alla fall så att det här rör sig om mycket väsentliga summor.

Jag vill från början göra en kommentar beträffande riksbankens rapporter. Där anges *minimisiffror*, åtminstone när det gäller utflödet. Såvitt jag vet händer det rätt så ofta att folk som reser utomlands har med sig svenska sedlar och växlar dem utomlands. Detta innebär att den valutatilfördelning bankerna har fått är *minimisiffror*. Hur stor skillnaden är ingår jag inte på, ty den känner jag inte till.

Riksbankens rapporter från år 1963 visar i alla fall att utlandsresorna kostade vårt land 760 miljoner kronor. År 1964 uppgick beloppet till 814 miljoner kronor och förra året — år 1965 — gick genom kostnader för utlandsresor upp till 1 027 miljoner kronor ur landet. Detta innebär att från år 1963 års kostnaden för sådana resor har ökat med 312 miljoner kronor, vilket jag tycker är mycket pengar.

Härmed vill jag jämföra de belopp som genom hitresta utläningar har tillförts Sverige. År 1963 tillfördes landet på detta sätt 392 miljoner kronor. År 1964 blev beloppet 456 miljoner kronor och år 1965 inflöt genom hitresande utläningar 485 miljoner kronor. Ökningen från år 1963 uppgick således till 93 miljoner kronor. Jämfört med den ökade kostnaden för svenskers utlandsresor, vilken som jag nyss nämnde var 312 miljoner kronor, innebär detta att inkomstökningen endast utgör något mer än fjärdedelen eller något mindre än tredjedelen av utgiftsökningen.

Det gäller således mycket betydelsefulla belopp för vår handelsbalans. Bristen för år 1965 — den brukar anges litet generellt — angavs till 1 400 miljoner kronor, och om man avräknar inkomster från sjöfarten samt av svenska investeringar på den utländska kapitalmarknaden, brukar man räkna med ett netto — av en underbalans således — på ungefär 1 000 miljoner kro-

Om beskattning av vissa utlandsresor
nor. Man måste ju då säga, att turistbalansen utgör en ganska väsentlig och ingalunda obetydlig del därav.

När jag då vet hur nödvändigt det har blivit, på grund av att handelsbalansen befinner sig i detta läge, att genom särskilda åtgärder av restriktiv karaktär, men även andra åtgärder, även positiva, försöka åstadkomma en bättre balans, så undrar jag: Skulle man inte kunna erinra sig några ord av kejsar Napoleon I, som sade en gång att »Spanien blev mig ett öppet sår, från vilket min kraft långsamt förblödde». Är det inte så att resorna inte bara till Spanien utan även till Grekland och till en del andra ställen kan bli ett öppet sår, som ganska mycket tär på krafterna? Jag har en bestämd känsla av att så är fallet.

Att jag har vågat återkomma med denna fråga beror på att de aktuella siffrorna inte är särskilt trevliga, de heller.

Riksbanksrapporterna om hur man handskats med resevalutorna under det senaste kvartalet, alltså månaderna juli, augusti och september, visar att valutainflödet för resenärer utifrån har varit 187 miljoner kronor mot för samma kvartal år 1965 181 miljoner kronor och för tredje kvartalet år 1964 likaledes 181 miljoner kronor. Detta tyder på att Sverige inte är ett så förskräckligt dyrt turistland, att vi har behövt få en tillbakagång i turismen. Det har sagts så ibland, men siffrorna visar knappast på det. Jag tycker att turistinströmningspengarna har hållit sig ganska konstant.

Utlandsresorna kostar däremot vår betalningsbalans för tredje kvartalet i år 457 miljoner kronor men för samma kvartal år 1965 var siffran 381 miljoner kronor och för tredje kvartalet år 1964 var den 313 miljoner kronor. Detta innebär också för tredje kvartalet i år en brist i den s. k. turistbalansen på 270 miljoner kronor.

Den internationella valutabalansen för dessa resor under senaste år, om-

Om beskattning av vissa utlandsresor

fattande sista kvartalet år 1965 och de tre första kvartalen år 1966, visar för Sveriges del att *valutainflödet* under denna tid var 499 miljoner kronor, *valutautflödet* 1 204 miljoner kronor och nettoförlusten 705 miljoner kronor. Läget har sålunda klart försämrats.

Jag förstår att finansministern har sin uppmärksamhet fäst på detta och har avsett att genom åtgärder på andra områden försöka åstadkomma en bättre handelsbalans, men om jag tänker på vad som står i Från departement och Nämnder, nr 2 i våras, som jag nyss läste ur, och sedan ser utfallet här, blir jag ledsen. Med tanke på den effekt som lönerörelsen i år har och i en kommande tid kan få finns det visserligen folk t. o. m. på borgerligt håll som hävdar, att dessa löneökningar slukas av skatt. Ja, bitvis, men min bestämda uppfattning är att resultatet av avtalsrörelsen i alla fall kommer att innebära ökade möjligheter att köpa varor och tjänster utifrån. Jag är övertygad om att det kommer att medföra ett ökat utflöde av valuta för utrikesresor, och det har gjort att jag haft kurage nog att återkomma.

Jag blev uppmuntrad av ett ord i interpellationssvaret i våras. Finansministern sade då att han *nu* inte var beredd att göra någonting åt saken. Jag tycker att det har hänt en liten smula sedan dess, och jag tycker att detta har ökat chanserna för att det skulle göras någonting.

I sitt svar i dag säger finansministern, att han håller med om att underskottet på turistbalansen är besvärande i dagens allmänna betalningssituation. Vi är således överens om problematiken på den punkten. Men sedan säger finansministern att våra internationella åtaganden lämnar mycket litet utrymme för restriktioner.

De lämnar dock visst utrymme för restriktioner! Och som jag uttryckte det i interpellationen, bör man söka boten där man har fått soten, d. v. s. eftersom balansen i fråga om turist-

resorna är så dålig bör man försöka sätta in åtgärder på det området.

Därom säger nu finansministern att effektivitets- och rättvisekrav talar emot att man reser hinder »av det slag interpellanten efterlyst». Jag måste säga att jag lärde mig en sak av finansministern förra gången. Jag har nu inte tryckt så hårt på beskattningssynpunkten utan mera på de möjligheter vi har till restriktioner beträffande utlandsvalutan. Jag har tyckt att det låg någonting i vad finansministern sade om att folk kan resa till Köpenhamn och köpa sina biljetter där, och därmed kommer vi inte helt åt det onda, om vi skulle lägga en skatt på utlandsresor.

I fråga om rättvisekravet vill jag säga: Hur är det egentligen med rättvisan i det här sammanhanget? Har inte riksbanken i sin allmänna uppläggning faktiskt rätt att handla ungefär efter omständigheterna? För närvarande gäller generellt att man räknar med möjligheten av en begränsning av valuta till 6 000 kronor. Om inte det räcker, kan man laga efter lägenheten och efter behov utmäta ett annat belopp. Det innebär således att rättvisesynpunkterna får underordnas de praktiska möjligheterna. Jag vågar mig inte på att föreslå något belopp — vi har ju en finansminister och ett finansdepartement som skall sköta sådant — men önskar man föreskriva ett lägre generellt belopp så finns det ju möjlighet att göra det.

Till sist ber jag få betona att jag har vänt mig mot onödiga resor, lyxresor. Jag vill understryka att jag begriper att mycket av resevalutan går till nyttiga och bra ändamål. Det är bra att det finns möjligheter till nyttiga studiereesor och det är bra att då så verkligen behövs kunna göra affärsresor, och sådant bör givetvis inte förhindras. Likadant är det beträffande hälsovården. Å andra sidan vill jag också understryka, att vårt vackra land mycket väl skulle kunna bereda rekreation och avkopp-

Ang. vissa personalfrågor vid lantmäteristyrelsen

ling åt många människor som nu har fått till vana att resa utomlands. Turistnäringen inom vårt land skulle mycket väl behöva den uppmuntran som restriktiva åtgärder beträffande resevalutan skulle kunna ge. På det sättet skulle människor i stället avsätta sina pengar inom landet, vilket skulle gynna finansministerns energiska strävan att få en bättre handelsbalans.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. vissa personalfrågor vid lantmäteristyrelsen

Ordet lämnades härefter till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet **HOLMQVIST**, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr *Skärman*s interpellation angående vissa personalfrågor vid lantmäteristyrelsen, och nu yttrade:

Herr talman! Herr *Skärman* har ställt vissa frågor till mig som rör friställning av personal inom lantmäteriet.

Enligt vad jag inhämtat från lantmäteristyrelsen har under senare år personalsituationen inom lantmäteriet kännetecknats av brist på fackutbildad personal av olika slag. Följden har blivit att många tjänster enligt personalförteckning inte kunnat besättas. För att i görlig mån tillgodose arbetskraftsbehovet inom lantmäteriet har lantmäteristyrelsen inom ramen för tillgängliga medel låtit korttidsanställa viss personal med lägre utbildning än vad som normalt krävs på olika nivåer inom lantmäteriet. Eftersom utbildningen av särskilt ingenjörspersonal och kartteknisk personal på senare tid kraftigt ökat, har förutsättningarna att erhålla fullt kompetent personal för de olika uppgifterna inom lantmäteriet numera väsentligt förbättrats.

Ett annat förhållande som under senare år utmärkt personalsituationen inom lantmäteriet har varit den stora omsättningen av personal. Under inneva-

rande höst har personalavgången emellertid varit mindre än normalt. Detta anses bero på dels det ändrade arbetsmarknadsläget dels att lönenivån för personalen förbättrats.

Dessa förhållanden har medfört att lantmäteristyrelsen å ena sidan kunnat anställa mera kvalificerad personal men å andra sidan varit nödsakad att — som anförts i interpellationen — minska antalet tillfälligt anställda. Någon kapacitetsminskning uppkommer sålunda ej.

Beträffande frågan om lantmäteristyrelsens framställning om att få överskrida innevarande års avlöningsanslag för lantmäteristaten får jag meddela att jag avser att föreslå Kungl. Maj:t att bifalla framställningen.

Vad gäller dem som nu utexamineras från kartteknikerkurserna vill jag framhålla att kurserna avses fylla hela marknadens behov av karttekniskt utbildad arbetskraft. Enligt lantmäteristyrelsens uppfattning kommer de nyutexaminerade ej att ha några större svårigheter att få anställning.

Herr **SKÄRMAN** (fp):

Herr talman! Jag ber att till statsrådet Holmqvist få framför ett tack för svaret på min interpellation.

Avsikten med den var inte att ta upp en debatt om de interna förhållandena i ett verk som lyder under jordbruksdepartementet. Med hänsyn till min ställning som tjänsteman i samma verk har jag tvärtom sökt undvika att engagera mig i sådana debatter. Jag vill i stället se de gjorda uppsägningarna — eller friställningarna kanske man nu skall kalla det — från mer principiella synpunkter.

När det gäller den ena av de synpunkterna kan jag fatta mig relativt kort. Vi hade i början av 1950-talet en liknande kris på lantmäterisidan. Det saknades då anslag på samma sätt som nu, och ett mindre antal nyutexaminerade civilingenjörer — som bl. a. genom förhoppningsfulla broschyrer från lant-

Ang. vissa personalfrågor vid lantmäteristyrelsen

mäteristyrelsen lockats in på lantmätarbanan — kunde inte erhålla de förordnanden som de fått löfte om och tagit för givna. Den saken ordnades förstås ganska snabbt, det skall jag erkänna, men förhållandet och den uppmärksamhet det väckte bland de studerande medförde under flera år en betydande försämring av rekryteringen till fackavdelningen för lantmäteri på tekniska högskolan. Man kan befara en liknande utveckling nu, och det har vi inte råd till.

Den andra principiella synpunkten är följande. Skall ett verk som, enligt vad allmänt är känt, sedan årtionden varit överhopat med arbete och har en arbetsbalans, som det skulle ta årtal att arbeta av, behöva ha en sådan medelssituation att man lagom till jul måste säga upp en personal som, låt vara mindre teoretiskt utbildad, dock i regel utomordentligt väl fyllt sin uppgift och så att säga räddat verket i en svår situation?

Jag förundrar mig inte över att man, som i ett klipp från Svenska Dagbladet ur Skogsnärings nr 88, har dragit slutsatsen att den minskade arbetstillgången nu börjar få återverkningar inom statsförvaltningen. Så är ju åtminstone inte förhållandet beträffande lantmäteriet — där finns arbete för årtal framåt. Skulle — som man får hoppas — de omedelbara uppgifterna nedskäras, finns det säkert åtskilligt som blivit eftersatt under dessa år och som bör tas igen. Nu är det tvärtom överfullt av arbetsuppgifter, som dessutom enligt en nyligen höjd och s. k. självförsörjande taxa betalar sig själva. Det hade således varit till förmån för allmänheten och utan kostnad för statsverket, om den uppsagda personalen fått fortsätta sitt arbete. Jag vill även vitsorda från många års erfarenhet att dessa många gånger praktiskt utbildade karttekniker och kontorsbiträden utfört ett mycket gott arbete både ur kvalitativ och kvantitativ synpunkt. Enda orsaken till uppsägningen är därför enligt min mening

ett utomordentligt stelt och långsamt verkande system för medelstildning. Det borde rättas till.

I detta sammanhang vill jag tacka jordbruksministern för den positiva upplysningen, att statsrådet avser att föreslå Kungl. Maj:t att bifalla lantmäteristyrelsens framställning om att få överskrida innevarande års avlösningsanslag för lantmäteristaten. Det är utomordentligt väl motiverat. Visserligen låter ordet *överskrida* inte så bra, men i detta fall kommer det att innebära att lantmäteriet får tillfälle att arbeta mer ostört till fördel för en otåligt väntande allmänhet. Det betyder i realiteten ej heller någon verklig utgift för statsverket då den höjda taxan mer än väl kommer att tillföra statsverket ersättning från sakägarna för det arbete som utförs av den lågavlönade personal, som det hela tiden i denna interpellation är fråga om.

Slutligen får jag uttrycka tillfredsställelse över att lantmäteristyrelsen anser att den nyutexaminerade personalen ej kommer att ha några större svårigheter att få anställning. För exakt en månad sedan lät det i företagsnämnden på följande sätt: »Styrelsen är icke beredd att lämna besked på denna punkt förrän längre fram då situationen bättre kan överblickas.»

En sådan överblick har tydligen nu varit möjlig, och man får hoppas att den ger resultat. Förutom för eleverna som praktiserat under en längre tid och kostat på sig kurser är frågan av viss vikt för den som sökt lojalt lätta verkets rekryteringssvårigheter och genom pryoelever och praktikanter försökt in-tressera duktig skolungdom för yrket.

Att statsrådet ej velat eller kunnat svara på min sista fråga, om utbildningskadern är väl avvägd, finner jag naturligt då därtill väl fordras en mer ingående marknadsundersökning än som varit möjlig på den korta tid som stått till buds. Frågan är dock värd att följas upp.

Jag tackar än en gång för svaret.

Ang. vissa personalfrågor vid lantmäteristyrelsen

Herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Jag tror man har anledning konstatera, att det finns upp-dämnda behov inte bara inom lantmä-teriet och att vi inte helt kunnat till-godose varje verks önskemål i fråga om personal och organisatorisk upprust-ning. Vi tvingas alltid inom den stat-liga sektorn göra en fördelning av re-surserna mellan de olika verksamhets-områdena.

Hela personalorganisationen är ock-så anpassad efter de utrymmen och de hjälpmedel som finns. Därför kan man inte, herr Skärman, utan vidare låta personalorganisationen svälla, även om det skulle finnas ett utbud av arbets-kraft i en viss situation och även om ett visst ämbetsverk skulle ha arbets-uppgifter och kunna bereda sysselsätt-ning åt ytterligare personal. Jag tror att vi ganska ofta skulle ställas i be-svärliga situationer om man började tillämpa en sådan princip; läget skulle bli rätt ohållbart.

Den situation som har uppkommit och som jag har beskrivit är väl när-mast resultatet av en allmän åtstram-ning på arbetsmarknaden men natur-ligtvis också av den förbättrade utbild-ningen och det ökade intresset för ut-bildning på detta område. Uppenbart måste det sätta spår efter sig. Som herr Skärman också har noterat har depart-ementet ändå sökt medverka till att den nödvändiga omställningen skall kunna göras så smidigt som möjligt.

Jag vill alltså för min del opponera emot herr Skärmans synsätt. Även om man kanske med hänsyn till en viss personalgrupps intressen kan resonera på det sätt han gör, är det dock inte hållbart att göra det. Det skulle näm-ligen få väldigt konsekvenser, om vi började tillämpa ett sådant synsätt.

Herr **SKÄRMAN** (fp):

Herr talman! Jag är fullt medveten om det riktiga i de synpunkter som jordbruksministern här har framfört

nämmligen att man inte kan låta perso-nalen öka hur mycket som helst. Det måste sättas en gräns för allting.

Men nu finns denna personal redan. Den är etablerad, och den är i konti-nuerligt arbete. Det enda motiv som lantmäteristyrelsen har anfört för dessa uppsägningar är bristen på medel. Som jag sade förut har lantmäteritaxan höjts ganska avsevärt, och jag skulle tro att det arbete dessa lågavlönade gör — det rör sig hela tiden bara om lågavlönade — betalar sig synnerligen väl ur stats-kassans synpunkt. Det är inte lätt för dem att få nytt arbete. Den personal som det här är fråga om arbetar oftast inte i de stora tätorterna, Stockholm och Göteborg m. fl. Jag t. ex. på mitt distrikt berörs inte av detta — det är inte därför jag har tagit upp frågan. Det gäller en hel del småstäder och andra småorter, där distrikten har ont om personal och haft svårt att rekry-tera ordinarie personal. Det är de, som blir hårt naggade i kanten.

Jag vill här återge en sak som ord-föranden i lantmäteristyrelsens före-tagsnämnd sade vid ett sammanträde den 8 november i år: »Styrelsen är medveten om att den största personal-bristen finns på den kvinnliga sidan. Detta grundar sig på att de personal-ramar vilka fastställdes vid 1960 års omorganisation i dag inte är helt lämp-liga. Styrelsen försöker klara detta pro-blem genom att använda vakansmedel för anställning av kvinnlig personal.»

Det är så styrelsen har gjort och där-med i någon mån räddat situationen, framför allt på en hel del kontor och distrikt i sådana delar av landet, där det som sagt inte är så lätt att rekry-tera personal.

Dessutom får jag säga att jag inte vill övervärdera den teoretiskt högutbilda-de personalen. Inom den personalupp-sättning jag under 35 å 36 års tid haft att göra med har jag kanske funnit de allra bästa och pliktrogna medhjäl-parna bland dem som fått den prak-tiska, långa utbildningen och inte haft

Ang. program 3 i radio

så stora möjligheter till teoretisk vidareutbildning. Det är dem det gäller nu.

Herr statsrådet **HOLMQVIST**:

Herr talman! Herr Skårmans påstående överensstämmer inte med de uppgifter som jag har fått av lantmäteristyrelsen. Där sägs att de anställda, vilkas förordnande utlöper den 31 december i år och där man sagt att de inte kan påräkna fortsatt förordnande, med något enstaka undantag saknar reguljär kartteknisk utbildning. Som herr Skårman säger är de fördelade på flera olika organisationsenheter, det är 56 stycken. Hälften av tjänstemännen har en anställningstid av mindre än ett år, cirka en tredjedel har en anställningstid mellan ett och två år, och ingen av tjänstemännen är anställd före den 1 januari 1964.

Man kan väl då knappast säga att just denna grupp av personal, som ju kan ha många förtjänster i övrigt, skulle ha fått vad herr Skårman kallar en praktisk långsiktig utbildning. Jag ser det snarast på det sättet, att man för att fylla ett personalbehov fått lov att ta folk som saknar den i och för sig nödvändiga grundutbildning som är tänkt för uppgifterna.

Det är glädjande om det gått bra, men å andra sidan tror jag inte att just de motiv som herr Skårman anför är alldeles relevanta. Och det förhållandet att det är många enheter som berörs tror jag snarast måste vara en fördel. Det hade varit sämre om vi skulle tvingas säga upp en samlad personalkategori på en ort. Det hade uppenbart varit mycket svårare för dem att då finna annan sysselsättning. Nu tror jag att det bör vara en fördel för personalen, just genom att den är utspridd på olika håll i landet.

Herr **SKÅRMAN** (fp):

Herr talman! Jag håller på att inveckla mig i en detaljdiskussion, vilket

jag från början lovade att jag inte skulle göra. Jag skall inte ta upp några enskilda fall. Men jag får väl konstatera att jordbruksministern ändå är positiv i detta fall, och så vill jag framhålla att huvudsynpunkten från min sida är att det gäller personal, som håller på att arbeta och hjälpt till i en brydsam situation genom att hoppa in, som nu friställs utan skäl. Det är inte bara nybörjare det är fråga om, utan fruar och andra som haft anställning tidigare, och det är synd att de som gör ett arbete som betalar sig bra måste avbryta det och kanske måste gå tillbaka till hemmet eller vänta på att få ett nytt arbete.

Jag tackar i alla fall för svaret. Jag har hört att jordbruksministern är positiv, och jag är mycket tacksam just för löftet om tillstyrkt anslag. Jag tror att det är värdefullt för oss inom lantmäteriet, som försöker jobba undan den stora balans vi har.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. program 3 i radio

Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet **PALME** erhöll ordet för att besvara herr *Ferdinand Nilssons* fråga angående program 3 i radio, vilken fråga intagits i kammarens protokoll för den 30 november, och anförde:

Herr talman! Herr Nilsson har frågat mig, om jag av hänsyn till många lyssnare — särskilt äldre och andra med begränsade ekonomiska resurser — vill överväga förläggande av underhållningsmusiken till annat program, eventuellt program 2 eller 1, så att de slipper kostnaden för inköp av ny radioapparat.

Sedan ett riksomfattande tredje sändarnät för ljudradion numera i huvudsak byggts ut, kan den sedan länge planerade omläggningen av programverksamheten i förhållandet mellan ljud-

Ang. program 3 i radio

radions kanaler genomföras. Då denna omläggning innebär att en del lätta underhållningsprogram överförs till program 3 från de båda tidigare programmen, har uppmärksamhet ägnats de problem som uppstår för lyssnare, som med sina apparater endast har möjlighet att ta emot program 1. Särskilt har uppmärksammas de äldre lyssnarna, vilkas ekonomiska situation ofta är sådan, att inköp av en ny apparat innebär en kännbar utgift.

Vad innebär då den nya programuppläggningsen? Program 3 blir såsom nämnts kanalen för melodiradiosändningar och annan lätt musikalisk underhållning jämte nyheter och annan kortfattad information. Program 2 sänder under förmiddagen och en del av eftermiddagen skolradio och annan undervisning samt får på kvällstid sin speciella karaktär av den seriösa musiken. Program 1 slutligen kommer på kvällstid att få sina sändningar speciellt inriktade på talprogram av olika slag, såsom teater, uppläsningar, föredrag, frågesport, olika slags information etc. På dagtid blir program 1 mera varierat än tidigare med inslag av både lätt och seriös musikalisk underhållning samt talprogram.

En fråga, som förtjänar uppmärksamhet i detta sammanhang, är hur kanalomläggningen påverkar våra möjligheter att ta emot olika program. Mottagandet av sändningarna i det nya program 3 förutsätter som bekant FM-mottagare. Med de äldre AM-mottagare som fortfarande finns i bruk kan i allmänhet endast program 1 mottas. För de äldre lyssnarna och särskilt pensionärerna kan detta skapa speciella problem. Genom överföringen av lätta musik- och underhållningsprogram från program 1 till den nya kanalen kan många av dem tänkas gå miste om programinslag som är av speciellt intresse för dem. Samtidigt är deras ekonomiska situation ofta sådan att inköp av en ny apparat innebär en kännbar utgift.

Jag har sedan detta problem aktualiserats haft ingående diskussioner med Sveriges Radio om pensionärernas programfrågor. Jag är förvissad om att Sveriges Radio har en stark vilja att söka tillgodose pensionärernas önskemål. Följande åtgärder har vidtagits eller planeras.

För det första har genom Sveriges Radios planering av det nya program 1 sändningarna under dagtid blivit mera varierade än tidigare med inslag av både lätt och seriös musikalisk underhållning samt talprogram. Då samtidigt utrymmet för de allmänna programsändningarna under dagtid ökar genom att skolradion förs över till program 2, kan det med skäl hävdas, att de äldre lyssnarna härvidlag får en klar förbättring i förhållande till tidigare. För det andra har Sveriges Radio i sin planering beaktat denna lyssnargrups intresse genom att låta musik, som hittills funnits i program 1 på kvällstid men som nu överflyttas till program 3, sändas i repris i program 1 på förmiddagtid. För det tredje är man inom Sveriges Radio dessutom beredd att som ett övergångsarrangemang några dagar i veckan lägga in ytterligare repriser på kvällstid med lätt underhållning av det slag, som kan förutsättas intressera de äldre lyssnarna.

Givetvis är det viktigt, att de pensionärer som hittills inte skaffat FM-mottagare får möjlighet att göra detta. Sveriges Radio har därför med radioleverantörerna tagit upp frågan om möjligheterna att erbjuda folkpensionärerna en prisbillig radiomottagare av god kvalitet i förening med en speciell rabatt. Man har från radioleverantörernas sida ställt sig positiv, och det torde alltså finnas möjligheter att på denna väg i någon mån underlätta apparatanskaffningen.

Ett särskilt problem utgör sådana radioanläggningar på sjukhus, vårdanstalter etc., som endast har möjlighet att ta emot program 1. Jag utgår från

Ang. program 3 i radio

att vederbörande huvudmän kommer att se till att dessa successivt ersätts med anläggningar för mottagning av FM-sändningar.

Genom dessa åtgärder tror jag, att man i allt väsentligt har undanröjt de svårigheter, som kanalomläggningen kan vålla de pensionärer, som f. n. endast har möjligheter att motta program 1.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet för det sakliga innehålllet i hans svar. Jag tycker att han kan hänvisa till många goda ansatser, som vidtagits på detta område och som kanske kan leda till bättre förhållanden än vi befarade.

Under cirka tre veckor talade man ideligen om de tre renodlade programmen — program 1, program 2 och program 3. En massa människor — inte bara de gamla och sådana som har besvärlig ekonomi och därför har svårt att skaffa sig nya radioapparater, i den mån de inte köper på avbetalning, utan stora delar av svenska folket — har hittills egentligen endast haft tillgång till program 1. Detta blir väl så småningom också avhjälp. Statsrådet har lagt upp det hela på ett så positivt sätt, att jag tycker avsikten är värd ett ärligt erkännande av en interpellant som annars kanske var beredd att anlägga litet kritiska synpunkter.

Jag vill emellertid, herr talman, understryka att det finns ett annat sätt också, och det är att rucka på numreringen — att placera program 3 på program 2 och program 2 på program 3. Då skulle det öka möjligheterna för många av oss att kunna höra ett program som vi kanske sätter större värde på i vårt enkla oförstånd. Det vore en gård av tillmötesgående.

Men det ingår inte i det rikhaltiga program som här företetts. Jag konstaterar att uppläggningsen i interpellationssvarets stycken som börjar med »för det första», »för det andra» och »för det tredje» på något sätt erinrar oss fader Schartau. Det som står där är emellertid så pass väsentligt och värdefullt, att jag inte vill raljera mycket över det. Beträffande den fjärde frågan, d. v. s. den prisbilliga radion, vill jag ju se hur det utvecklas, men om det kan göras någonting därvidlag är det givetvis också bra.

Beträffande sjukhusen hänvisar statsrådet generöst — ungefär som om han vore inrikesminister — till att »det får landstingen klara». Jag menar att det är ett enkelt sätt att klara saken, men den lär väl kunna ordnas, skulle jag kunna tänka mig.

Däremot vill jag beträffande den punkt som jag betecknat som den sjätte säga, att man ju inte vet hur det går för dem som lyssnar på våra radio-program i vårt grannland Finland. Hur skall det gå för dem där borta som har lyssnat på svensk radio och nu endast kan ta in program 1? Tänk litet på dem också!

Jag vill med en lätt nyansering av statsrådets slutord understryka, att jag tror man kanske skulle kunna undanröja väsentliga svårigheter. Jag hoppas också att det blir så. Kanske är jag inte lika optimistisk som statsrådet, men jag hoppas på fortsatt uppmärksamhet på detta område. Det är betydelsefullt för många människor som genom programomläggningen har fått svårigheter som gör dem värda en alldeles särskild omtanke. När jag nu märker, hur mycket statsrådet verkligen tycks tänka på dessa människor, så hoppas jag på det bästa för framtiden.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Det vore kanske väl revolutionerande att helt ändra om kanalnumreringen — program 1 är ju Sveriges Radios flaggskepp på radioområdet och där går de program som folk huvudsakligen har vant sig vid att

Ang. särskilda åtgärder för handikappade i samband med övergången till högertrafik

höra. Jag tror dock att man genom dessa jämkningar i renodlingen av kanalerna skall kunna nå ett tillfredsställande resultat.

Vad herr Ferdinand Nilsson sade om landstingen är riktigt. Jag har talat med Svenska landstingsförbundet, som förklarar att detta problem bara kan lösas via landstingen.

Sedan vill jag säga som jag sade i medkammaren, att detta är ett viktigt problem — jag delar där herr Ferdinand Nilssons mening. För gamla människor spelar radion ofta en mycket stor roll. Det är ofta bland de ekonomiskt svagaste och i många fall bland de människor, som lever mest isolerat, som de som saknar radioapparater återfinns. Därför är det en angelägen uppgift för Sveriges Radio och för oss här i kammaren som var med och beslutade denna sak för tre, fyra år sedan att se till att denna omläggning, som naturligtvis i stort sett kommer att medföra en förbättring, inte innebär orimliga svårigheter för dem. Jag hoppas att dessa nya åtgärder skall bidra till en sådan förbättring.

Slutligen vill jag be om ursäkt för min »schartauanska läggning». Men det brukar — åtminstone för mig — hjälpa till att klara tankarna att lägga upp en sak på det sättet.

Herr NILSSON, FERDINAND, (cp):
Jag har, herr talman, fortfarande anledning att hysa tacksamhet för statsrådets uttalande. Jag ber att särskilt få understryka hans ord att folk inte gärna vill ha någon ändring av program 1, utan att man vill höra dem man fått vänja sig att höra där. Det förstår jag. Jag inte ens ifrågasatte ett så revolutionerande ingrepp, som skulle kunna störa cirklarna för många, utan jag talade bara om program 2 och program 3 — program 1 vågade jag helt enkelt inte tala om.

Till sist ber jag att få betona vad

statsrådet antydde i sitt senaste anförande, nämligen riksdagens ansvar angående programmen. Även jag har varit med och yrkat på rikhaltigare program. Det går naturligtvis inte att införa sådana utan att det uppstår vissa svårigheter; det tycker jag att jag kan kosta på mig att erkänna.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. särskilda åtgärder för handikappade i samband med övergången till högertrafik

Ordet gavs därefter ånyo till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet PALME, som tillkännagivit, att han ämnade vid detta sammanträde besvara jämväl herr *Hübinettes* interpellation angående särskilda åtgärder för handikappade i samband med övergången till högertrafik, och nu yttrade:

Herr talman! Herr Hübinette har frågat mig om jag avser att i samband med trafikomläggningen vidtaga sådana åtgärder som kan undanröja olägenheter i trafiken för handikappade.

Inför övergången till högertrafik krävs en rad olika åtgärder för att motverka de särskilda svårigheter och risker som trafikomläggningen kan innebära för vissa grupper av handikappade. Det är självfallet angeläget att de handikappades situation särskilt beaktas vid förberedelserna för övergången. Svårigheterna för personer med nedsatt syn uppmärksammades redan i den till grund för propositionen 1965:180 liggande departementspromemorian, som i vanlig ordning remissbehandlades. Vikten av att problemen beaktas underströks ytterligare i propositionen, som upptog förslag till ändringar i vägtrafikförordningen för att öka trafiksäkerheten och underlätta övergången till högertrafik.

Ang. särskilda åtgärder för handikappade i samband med övergången till högertrafik

I den omfattande upplysningsverksamheten inför trafikreformen kommer det att ingå som ett mycket viktigt led att lämna människor med handikapp en tillräcklig, på lämpligt sätt utformad och förmedlad information med ändamål att tillförsäkra alla kategorier som självständigt vistas i trafiken samma goda mått av orientering om vad reformen allmänt innebär, om nya trafikregler, om vad den enskilde bör tänka på för sin egen trygghet i den ändrade trafikmiljön och om mycket annat som har betydelse för en säker övergång till högertrafik. För vissa grupper av handikappade kan man givetvis använda det allmänna informationsmaterialet med vissa kompletteringar, för andra, t. ex. blinda och synskadade, måste materialet bl. a. översättas så att det blir bekvämt tillgängligt. Vad beträffar människor med psykiska handikapp måste i viss utsträckning speciellt informationsmaterial och speciella informationsvägar användas.

En särskild detaljplan för informationer till de handikappade utarbetas i samråd mellan högertrafikkommissionen och statens handikappråd under medverkan från andra berörda myndigheter och de handikappades organisationer. Särskilda befattningshavare har anställts och placerats hos handikapprådet för att arbeta med frågor inför högertrafiken.

En del allmänt trafiksäkerhetsfrämjande åtgärder som planeras har särskilt intresse i det här sammanhanget. Dit hör bl. a. räknas den intensiva vägledningsverksamhet som kommer att ordnas vid omläggningen och en tid framöver. Vägledarna — på inemot 20 000 postställen — bör kunna bidra starkt till att underlätta för handikappade människor att vänja sig vid de ändrade förhållandena.

I samband med arbeten som utförs för att anpassa vägar och gator för det nya trafiksystemet finns vissa möjligheter att göra miljön mera handikapp-

vänlig. Handikapprådet har fört fram synpunkter och önskemål i det avseendet. Högertrafikkommissionen har rekommenderat att man i den utsträckning så är möjligt tar hänsyn till vad handikapprådet sagt, och kommissionen har därför i samråd med väg- och vattenbyggnadsstyrelsen delgett samtliga väghållare i riket dessa synpunkter och önskemål. De gäller bl. a. parkeringsplatser för invalidbilar, anpassning av övergångsställen och trafiksignaler med hänsyn till rörelsehindrade, blinda och synskadade, placeringen av vägmärken samt utformningen av vänthallar och vindskydd vid busshållplatser. Här bör också nämnas att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i höst har tillskrivit väghållarna och betonat att det vid utformningen av signalanläggningar måste göras en rimlig avvägning mellan olika trafikantkategoriers behov. Man håller för närvarande på med att prova ut en ljud-apparat, som skall göra det möjligt för blinda och synskadade att uppfatta signalgivningen.

Anpassningen av bussparken till högertrafik innebär att en tämligen stor del av det äldre beståndet slås ut och ersätts med nya bussar. Eftersom de modernare busstyperna genomgående har en mera handikappvänlig utformning med bl. a. lägre instegshöjd, betyder förnyelsen av bussparken förbättrade möjligheter för rörelsehindrade att utnyttja kollektiva trafikmedel. Särskilda rekommendationer har gått ut till trafikföretagens organisationer och till de verkstäder som arbetar med nybyggnad och ombyggnad av bussar.

I fråga om invalidbilar — det finns omkring 6 000 skattebefriade sådana i landet — får man räkna med att det i en hel del fall måste göras ändringar eller byten från vänsterstyrda till högerstyrda fordon. I den mån sådana åtgärder blir nödvändiga till följd av trafikomläggningen, bestrids kostnader na av statsmedel.

Ang. särskilda åtgärder för handikappade i samband med övergången till högertrafik

Herr HÜBINETTE (h):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet Palme för det svar jag fått. Tyvärr kan jag inte i likhet med herr Nilsson i Kungsängen säga, att jag i alla stycken tycker att det var ett bra svar.

Bakgrunden till min fråga har varit att det, när man nu skall lägga om till högertrafik, är ett »gefundenes Fresen» att samtidigt hjälpa de handikappade, så att de med ganska enkla åtgärder får det lättare att ta sig fram på vägar och gator, vid trafik Korsningar och vid svåra övergångsställen.

De handikappades riksförbund har gjort en uppställning på en rad åtgärder som det borde vara rimligt att försöka tillgodose. Det har sagts när det gäller t. ex. parkering, att en förhöjning av körbanan till nivå med trottoaren är önskvärd och att där detta inte är möjligt man skall hålla en tolerans av 8 cm i nivåskillnad. Där det finns en stenkant vill man ha den fasad. När det gäller övergångsställen säger man, att en upphöjning av körbanan för att eliminera nivåskillnaden och markering av övergång mellan gång och körbanan är nödvändig för synskadade. Det finns en hel rad sådana här åtgärder som jag bedömer vara relativt enkla att vidta i samband med den stora omläggningen. Man har vidare sagt, att trafiksignaler bör vara så pass långt utsträckta, att en handikappad hinner över körfilen, och att manöverkontaktorna skall vara placerade på en viss nivå över markplanet så att de är lätt åtkomliga.

Statsrådet Palme svarar nu, att det i samband med de arbeten, som utförs för att anpassa vägar och gator för det nya trafiksystemet, »finns vissa möjligheter» att göra miljön mera handikappvänlig.

Ja, det är klart att det finns vissa möjligheter. Dessa möjligheter måste tillvaratas. Men i en sådan här situation, när man ändå lägger om trafik-

förhållandena i städerna och det hela kostar så mycket pengar, så skall man säga ifrån att då *skall* det göras.

Högertrafikkommissionen har rekommenderat att det i viss utsträckning är möjligt att ta hänsyn till de handikappade, säger statsrådet. Jag fäste mig här särskilt vid det som står senare i svaret, att man för närvarande håller på att prova ut en ljudapparat som skall göra det möjligt för de blinda och synskadade att uppfatta signalgivningen. Jag passerar Stureplan på väg till riksdagen varje dag. Där är man i full gång med omläggning av trafikapparaten för högertrafik. Nu säger statsrådet Palme, att man håller på att prova ut en apparat. Den borde ha varit färdigutprovad och klar, så att den kunde tas i bruk när det väl blir aktuellt!

Till slut vill jag säga, att svaret präglas av viss positiv anda, men jag hade faktiskt väntat mig att det skulle ligga litet mera kraft bakom det uttalande som har presterats vad gäller själva trafikapparaten.

Herr statsrådet PALME:

Herr talman! Med anledning av det sista som herr Hübinette sade beklagar jag att jag inte talade med högre röst när jag framförde mitt svar — hans uppfattning kanske delvis kan förklaras av att han inte har läst svaret så noga.

När herr Hübinette skulle citera ett stycke sade han, att högertrafikkommissionen har rekommenderat att man i viss utsträckning skall ta hänsyn till vad handikappade har sagt. I mitt svar står det att högertrafikkommissionen har rekommenderat att man i den utsträckning så är möjligt tar hänsyn till vad handikappade sagt o. s. v.

Alla de enskilda ting som herr Hübinette nämnde finns med i de överläggningar, som högertrafikkommissionen och handikappade har fört. Re-

Ang. särskilda åtgärder för handikappade i samband med övergången till högertrafik

kommendationerna har nu skickats ut till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och till samtliga väghållare i riket med begäran att dessa skall ta hänsyn till dem. Men man kan inte göra detta till mandatära krav. Det gäller ju en oerhört lång rad av praktiska ting. Man kan inte säga att samtliga dessa åtgärder skall vidtas på vartenda ställe, ty ibland är det inte möjligt på grund av gatustruktur och annat. Man får driva detta så långt som det är praktiskt möjligt på varje särskilt ställe.

När det gäller ljudapparaten säger herr Hübinette att han sett att man på Stureplan håller på att prova ut en sådan apparat. Det skulle ha gjorts för länge sedan, säger herr Hübinette. Men det har inte funnits någon sådan ljudapparat, och det har inte varit så enkelt att göra några prov innan man fått en lämplig anordning. Vi fick emellertid en sådan i relativt god tid.

Jag beklagar att den fråga, där vi borde vara eniga om att göra trafikmiljön mera handikappvänlig, utnyttjas till ett sådant missnöje från herr Hübinettes sida. Jag vill inte säga att det här tillfället innebär ett »gefundenes Fressen». Det tror jag är ett uttryck som man använder i helt andra sammanhang. Enligt min uppfattning har vi nu ett utmärkt tillfälle att göra trafiken lättare för sjuka människor.

Herr HÜBINETTE (h):

Herr talman! Jag är fullt på det klara med att även statsrådet Palme har stort intresse av att dessa frågor skall lösas på ett hyggligt sätt, och jag har inte alls försökt utnyttja situationen till någon kverulans. Men när man läser svaret tycker man att det kunde ha präglats av något större kraftfullhet, så att de handikappade känt ett starkare stöd från vår trafikminister. Det är så jag har sett på problemet, och jag beklagar att jag fått ta del av svaret så sent att jag inte lärt mig precis allt vad som stod i det utantill.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Upplästes följande till kammaren inkomna skrivelser:

Till riksdagens första kammare

Härmed ber jag att få avsäga mig uppdraget som ombud i Europarådets rådgivande församling.

Stockholm den 7 december 1966

Lennart Geijer

På gjord proposition beslöt kammaren dels att godkänna avsägelsen, dels ock att vid plenum onsdagen den 14 innevarande månad anställa erforderligt kompletteringsval.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 360, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående domartjänster vid vissa underrätter;

nr 361, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ny organisation för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen m. m. jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 362, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa löneanslag m. m.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 363, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skyldighet för kommun att bidra till pensionskostnad för personal som övergått till statstjänst; samt

nr 364, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 5 kap. 4 och 5 §§ luftfartslagen den 6 juni 1957 (nr 297), m. m.

Anmälades och godkändes konstitutionsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 365, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändring i kommunala vallagen.

Anmälades och godkändes sammansatta konstitutions- och bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 366, till Konungen i anledning av riksdagens organisationsutrednings förslag angående riksdagens personalorganisation.

Anmälades och bordlades

utrikesutskottets utlåtanden:

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om erkännande och verkställighet av skiljedomar i vissa internationella investeringsstvister, m. m.; samt

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om immunitet och privilegier m. m.;

statsutskottets memorial och utlåtanden:

nr 156, angående uppskov med behandlingen av vissa ärenden;

nr 157, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde;

nr 158, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser socialdepartementets verksamhetsområde;

nr 159, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 160, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser eck-

lesiastikdepartementets verksamhetsområde;

nr 161, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde; samt

nr 162, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1966/67, i vad propositionen avser inrikesdepartementets verksamhetsområde;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 63, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i tulltaxan den 12 september 1958 (nr 475);

bankoutskottets utlåtande och memorial:

nr 53, i anledning av motioner om krediter för investeringar i vägmaskiner m. m.;

nr 55, i anledning av skrivelse från styrelsen för riksdagens förvaltningskontor med förslag till bestämmelser angående Riksdagens författningssamling m. m.; samt

nr 56, angående uppskov med behandlingen av visst till bankoutskottet hänvisat ärende;

första lagutskottets memorial och utlåtanden:

nr 43, angående uppskov med vissa ärenden;

nr 45, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring av vissa underhållsbidrag, dels ock i ämnet väckt motion; samt

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 16:o och 17:o lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

andra lagutskottets memorial nr 78, föranlett av kamrarnas skiljaktiga beslut vid behandlingen av andra lagutskottets utlåtande i anledning av väckta motioner om förhandlingsrätt för pensionärer;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om vissa gemensamhetsanläggningar m. m., i vad propositionen hänvisats till lagutskott och behandlats av tredje lagutskottet, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 58, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till affärstidslag jämte i ämnet väckta motioner; samt

nr 59, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående

ändring i lagen den 19 juni 1919 (nr 426) om flottning i allmän flottled; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av väckt motion om åtgärder för att främja fisket i Torne älv; samt

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1966/67, såvitt propositionen avser jordbruksärenden.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.06.

In fidem

K.-G. Lindelöw